

Kokkuvõtte teemal: Mesindusvaldkonna seadusandlusest.

Aeg ja koht: Karksi-Nuia Aianduse ja Mesinduse Seltsi meefestivali raames toimunud mesinike õppe- ja teabepäev, Karksi Valla Kultuurikeskuses, 10.09.2011.a.

Lektor: Aleksander Kilk, lektorileping PR-8-1.4-5

Mesindus on seadusandluse tasemel nii Eestis kui üldisemalt ka Euroopa Liidus suhteliselt vähe reguleeritud või korraldatud. Euroopa Liidus on määruste tasemel reguleeritud EL poolt kaasfinantseeritavate mesindusprogrammide korraldamine, samuti mee kui toiduaine kvaliteedi nõuded ja teatud üldised nõuded mesilashaiguste tõrje osas. Vaid üksikutes maades on rakendatud komplekssemad seadusandlikud aktid, nagu näiteks Taani Mesindusseadus koos vastavate rakendusmäärustega mesilaste haiguste, tõuaretuse ja taimekaitsetööde käigus tekkida võivate kahjustuste ning nende menetlemise korra kohta. Ka Rootsis on riikliku veterinaarsüsteemiga käsikäes ja vastava seadusandluse alusel toimimas usaldusmesinike võrgustik, mis piirkondlikult ja valdade (kommunide) tasemel mesilashaiguste seirega ja mesinike nõustamisega. Mesilashaiguste inspektorite võrgustikud töötavad veel terves reas EL maades, nagu näiteks Saksamaal, Austrias, Poolas ja mujal.

Eestis on varasemal perioodil Asjaõigusseaduses, mis võeti vastu 09.06.1993.a., sätestatud mesilassülemi omandiõigust käsitlevad sätted. See seadusesäte tunnistati hiljem kehtetuks muudatusega 01.07.2003.a. põhjendusega, et nii detailne regulatsioon ei oma tänapäeval enam mingit praktilist tähtsust. Riigikogu arvates peaks sülemite või mesilasperede osas tekkida võivad omandiõiguse vaidlused lahendama kohus.

Käesoleval ajal on mesindust puudutavad seadusandlikud regulatsioonid Eestis rakendumas eelkõige mesilaste haiguste ja mee kui toiduaine toiduohutuse ja hügieeni riskidest lähtuvalt. Aluseks sealjuures on “Loomatauditõrje seadus” ja “Veterinaarkorralduse seadus” ning “Toiduseadus”. Seadusloomega tegeleb Põllumajandusministeeriumi Veterinaar- ja Toiduosakond. Kontrolli ja järelevalvega tegeleb Veterinaar- ja Toiduamet koos maakondlike osakondadega, laboratoorsete analüüside ja uuringutega Veterinaar- ja Toidulaboratoorium oma osakondadega. VTA ja VTL peaks tegelema ka mesinike teenindamise ja abistamisega mesilashaiguste profülaktikal ja tõrjel, aga kahjuks sellist valmisolekut neil täna ei ole.

Tauditõrjeseaduse mõistes on Eestis olulisim teatamiskohustuslik mesilashaigus ameerika haudmemädanik, mille korral riiklik veterinaarsüsteem peaks tagama haiguskolde isoleerimise ja tauditõrje läbiviimise. Kuid praktikas esinenud haigusjuhtumite korral pole VTA süsteem enamasti suutnud selle haiguse tõrjeks midagi ette võtta, sest veterinaararstide hulgas on vaid üksikuid mesilashaiguste tundjaid. Registreerimiskohustuslike mesilashaiguste osas (euroopa haudmemädanik, noseматоos, lubihaue jt.) on VTA süsteem samuti statisti osas ja mesinikke suudavad praktiliselt abistada peamiselt vaid EML poolt esiletoodud ja täiendõpet saanud oskajad mesinikud.

Seadusandluse poolt on olulisel kohal Eesti mesilate registrit ja registreerimist puudutavad põllumajandusministri määrused. Kuigi mesilate registri loomise vajadusest oli korduvalt arutelusid alates 1998.a. sügisest, jõuti esimese tulemuseni 2002.a. 18. detsembri määrusega nr. 88 “Registreerimisele ja teatud juhtudel tunnustamisele kuuluvate loomakasvatushoonete ja – rajatiste ning loomade pidamiseks piiritletud alade loetelu ning nende registreerimise ja tunnustamise kord”. Selle määruse 88 kohaselt kuuluvad registrisse kandmisele *ehitised* (mesilad), kus tegeldakse “mesindusega mesilaste ja mesindussaaduste turustamise eesmärgil”

Paraku see määrus ei hakanud toimima ja registrisse kanti vaid vähesed mesilad. Mesinikud ega ka riik polnud rahul hambutu lahendusega. Muudatused registri korraldusse viidi sisse ministri määrusega nr. 127 vastavalt 2009.a. 21. detsembrist ja rakendusid alates 01.01.2010. Määrus

täpsustas, et registrisse tuleb 1. maiks 2010 kanda kõik mesilad sõltumata suurusest ja fikseerida ka iga mesila mesilasperede arv. Määruse seletuskirjas rõhutati, et registrisse kandmine tõhustab mesilate kaitset taimekaitsetöödest lähtuvate ohtude eest ja tõhustab järelvalvet mesilaste haiguste ja toodangu osas. Määrus sätestab ka mesiniku kohustuse uuendada mesila andmeid registris iga aasta 15. maiks, eelkõige mesilasperede arvu kevadel 1. mai seisuga. Sama määrusega paralleelselt rakendus ka muudatus ministri määruses nr. 128, mis täpsustas mesilaste arvamist põllumajandusloomade registrisse.

Olulisel kohal on seadusandlus, mis puudutab mee ja teiste mesindussaaduste tootmist ja turustamist. Toiduseadusest tulenevalt ja täiendavate Euroopa Liidu määruste alusel on sätestatud reeglid mee esmatootmiseks ja käitlemiseks, samuti meetoodete ja –segude valmistamiseks. Need reeglid kehtivad siis, kui mett toodetakse müügiks. Mesilas oma tarbeks mee tootmist ja selle tarbimist ei reguleerita nõuete või normidega.

Mesinikud kui mee esmatootjad, kellel on kuni 15 mesilasperet, peavad täitma nn. väikeses mahus esmatoodete tootmise ja turustamise hügieeninõudeid ja nad ei pea oma tegevusest VTA-d teavitama. Kui mesilas on 16 või rohkem mesilasperet, siis on mesinikul VTA teavitamiskohustus ja mõnevõrra rangemad nõuded hügieeninõuete ning järelvalve osas. Kui mesila on kantud PRIA-s registrisse, siis saab VTA andmed otse registrist ja mesinik ei pea otseselt VTA-d teavitama oma mesindusest. Kui mesinik aga valmistab mee ja teiste mesindussaaduste baasil segusid või pakendab mitte ainult oma mesilas toodetud mett, siis peavad selle mesila meekäitlemise ruumid olema tunnustatus VTA poolt. Eestis on praegu 15 tunnustatud mesilat või meepakenduskeskust.

Suur osa mesinikke-meetootjaid kuulub teavitamiskohuslaste gruppi. Neile esitatavad nõuded peavad kindlustama mee ja mesindussaaduste kõrge kvaliteedi, tootmise ja käitlemise kõrge hügieenitaseme ning toiduohutuse tagamise, samuti teatud asjades arvestuse ja nõutava tarviliku dokumentatsiooni pidamise. Loomulik on mee tootmisel ja käitlemisel ruumide ja seadmete puhtus ja saastumise vältimine, vajadusel ka desinfitseerimine. Vajalikest dokumentidest peaks nimetama mesiniku ja teiste töötajate-meekäitlejate tervisetõendit, mesilas kasutatavate ravimite ja ravi arvestust, kasutatava vee kvaliteeditõendit, meeanalüüsi kohta kvaliteeditõendit, kasutatava pakendimaterjalide osas (v.a. klaaspurgid) ostukohast saadud vastavusdeklaratsiooni, mee tootmise ja turustamise arvestust, samuti mesilasperede kohta peetavat üldist arvestust tarude märgistamise (tarunumbrite) alusel.

Mee kvaliteedi nõuded on sätestatud Vabariigi Valitsuse 19.02.2004.a. määrusega nr. 41 “Mee koostis- ja kvaliteedinõuded ning märgistamise erinõuded”, mis on kehtestatud “Toiduseaduse” ja vastava EL määruse alusel ja mida veidi muutis Vabariigi Valitsuse 14.05.2009.a. määrus nr. 78. Selle määrusega on kehtestatud mee liigitamine ja füüsikalise-keemilised kvaliteedinormid ning mee märgistamisel kehtivad nõuded. Füüsikalise-keemilistest normidest on olulisemad mee niiskusesisaldus (kuni 20%, kanarbikumesi kuni 23%), fermentide aktiivsust iseloomustav diastaasarv (vähemalt 8 Schade ühikut), HMF ehk hüdroksimetüülfurfurooli sisaldus (kuni 40 mg/kg, iseloomustab mee vananemist või kuumutamist), vabade hapete sisaldus (kuni 50 milliekv /kg), sahharoosisisaldus (lubatud kuni 5 g/kg). Lisateabena määratakse mee elektrijuhtivust, samuti vees lahustumatute ainete sisaldust (varem tuhaproov), vahel ka glükoosi- ja fruktoosisisaldust. Mee botaanilist päritolu saab iseloomustada õietolmuanalüüsi tulemustega.

Mesinikud puutuvad mõnikord kokku probleemidega seoses vigadega taimekaitsetööl, mis võivad põhjustada mesilaste kahjustamist või isegi hukkumist. Seda valdkonda reguleerib ministri määrus nr. 50 “Nõuded taimekaitsevahendite kasutamisele”, mis jõustus 15.05.2006. Määrus keelab pritsida alasid, kus on õitsvaid taimi, väljaarvatud mesilastele ohutute ja vastavalt märgistatud vahenditega. Lähitulevikus on kavas nimetatud määrust muuta vastavalt EL määruse 1107/2009 nõuetele ja vastavatele EL direktiividele.

Lisaks eespool käsitletud seadusandlikele normidele ja nõuetele võib mesinik kokku puutuda veel teistsuguste reeglitega, mis tulenevad mõnest teisest valdkonna spetsiifikast. Näiteks võib tuua nõuded mahemesinduses, mis lisaks tavamesinduse reeglitele peavad arvesse võtma ka mahetootmise spetsiifilisi norme. Mesinik peab end nõuetega kursis hoidma, et edukas olla.